Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · “Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnologik tarmoqlardagi o‘rni” mavzus...

materiallar to'plami

Korxonalarda innovatsion faoliyatni samaradorlgini jadallashtirish yo‘llari.

Dadajonova Martabaxon Mahmudovna, Iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Andijon mashinasozlik instituti Mamasoliev Sardorbek Tolibjon o‘g‘li 4- kurs “Menejment” yo‘nalishi talabasi

Keskin raqobat muhitining zamonaviy sharoitida tashkilotning uzoq muddatli barqarorligini faqat tizimni yaratish va samarali faoliyat yuritish va innovatsion - boshqaruv orqali ta’minlash mumkin. Innovatsiyalarni boshqarishning asosiy asosi asosan rivojlanishni boshqarishdir. Rivojlanish, umumiy ma’noda, oldinga siljish, yangi xususiyatlarni shakllantirish, ob’ektning yangi strukturaviy xususiyatlarini shakllantirishdir. Rivojlanish uning evolyusiyasi, takomillashuvi, rivojlanishi, shuningdek, o‘sishi va kengayishini anglatadi. Korxonaga nisbatan rivojlanish deganda uning faoliyati, funksiyalari, tuzilishi, samaradorligi va sifatidagi barqaror o‘zgarishlar tushuniladi.

Har bir davr iqtisodiyoting o`zizga xos xususiyatlari bo`ladi. Ular ishlab chiqarish munosabatlari, xo`jalik yuritish mexanizmi, shakllari va mehnatni tashkil etish jihatlarida namoyon bo`ladi. Jamiyat taraqqiyotining qonuniyatlariga ko`ra, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bir tekisda davom etmaydi, quyi pog`onadan yuqoriga, oddiylikdan murakkablik tomon yuksalish tamoyillariga asoslanadi. Bu esa taraqqiyotning universal qonuniyatlaridan biri hisoblanadi. Har bir zamon iqtisodiyoti o`zining siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy tuzilmasiga asoslanadi. Ikkinchi tomondan esa, bu iqtisodiy ishlab chiqarish vositalari, innovatsion texnika va texnalogiyalarga ega bo`ladi. Aynan mazkur ikki jihat har bir davrning iqtisodiy rivojlanish darajasini belgilab beradi[1].

Mazkur kelishmovchiliklarning mazmuni iste`mol bilan ishlab chiqarishning vaqt nuqtai nazaridan mos kelmasligida, ishlab chiqarish munosabatlarining ishlab chiqarish usulidan oldinda yurish kabi holatlarda namoyon bo`ladi. Ma`lumki, ushbu ziddiyatlar iqtisodiy taraqqiyotning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanib, iqtisodiyot, ishlab chiqarishga oid barcha yangliklar avvalo ishlab chiqarish munosabatlarida kurtak xolida shakllanadi, so`ngra ishlab chiqarish tizmiga joriy etiladi.

Aynan shu holat iqtisodiy transformatsiya jarayonlarini vujudga keltiradi, rivojlanishning bir bosqichidan keyingi takomillashgan bosqichiga o‘tishida moddiy va texnik-texnologik asos yaratadi. Iqtisodiy tranformatsiya natijasida sifat, texnik-texnologik jihatdan oldingi tizimga nisbatan innovatsion iqtisodiyot vujudga keladi. Innovatsion iqtisodiyot - bu samarali investitsiya, raqobat mexanizmi asosida tadbirkorlik faoliyatining keng rivojlanishi va ishlab chiqarish tomonidan ixtirolar, yangiliklar va kashfiyotlarni ishlab chiqarishga tezkor tatbiq etishga layoqatli iqtisodiyotdir, bu korxonaning hozirgi davrdagi muhim kuchi hisoblanadi.

Korxonada innovatsion faoliyatning bir nechta muhim funksiyalari mavjud. Innovatsiyalar birinchi funksiyasining mazmun-mohiyati shundan iboratki, korxona yalpi ichki mahsulotni ishlab chiqarish xarajatlarini, mahsulot qiymatiga jonli mehnat

Published: 10.11.2023

Cite this article: Dadajonova Martabaxon Mahmudovna, Mamasoliev Sardorbek Tolibjon o‘g‘li (2023). Korxonalarda innovatsion faoliyatni samaradorlgini jadallashtirish yo‘llari. Emro Science and Education, 1(1). https://journal.emro.uz/public/maqola/601

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

ulushini kamaytirish, mahsulot ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda yuksak mehnat unumdorligiga erishishdir. Iqtisodiyotda ishlab chiqaruvchi kuchlarni ratsional joylashtirish va ularning innovatsion salohiyatidan unumli foydalanishni taqozo etadi. Innovatsiyalarning yana bir funksional vazifasi jamiyatda jismoniy shaxslar, mehnat jamoalari va xo‘jalik yurituvchi sub’ektlar tomonidan yaratilgan yangiliklar, ixtirolar, kashfiyotlarni korxonada amaliyotga tatbiq etish orqali ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini oshirishdan iborat bo`ladi[2].

Innovatsion rivojlanishning uchta asosiy modelini qayd etish mumkin:

1.Makro miqyosda ilmiy - ishlab chiqarish siklining barcha bosqichlarini o‘zida mujassam etgan maqsadli loyihalarni ishlab chiqarish va amaliyotga tatbiq etish modeli (AQSh, Angliya, Fransiya).

2. Iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishini mo‘tadil inovvatsion muhit yaratish orqali optimallashtirish, yangilik va ixtirolarni keng tarqatishga ixtisoslashgan model (Germaniya, Shvesiya, Shveytsariya).

3. Innovatsion infratuzilmani rivojlantirish orqali yangiliklar yaratishni rag‘batlantiruvchi model (Yaponiya, J.Koreya).

Sanoat korxonalarining keyingi davrdagi innovatsion salohiyatini boshqarish, moliyaviy-iqtisodiy faoliyati quyidagilarni rivojlanitirishga imkoni yaratmoqda:

- nooziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish bo‘yicha ishlayotgan quvvatlarni kengaytirish va yangi quvvatlar tashkil etish;
- qishloq xo‘jaligi mahsulotlari etishtirish, ularni qayta ishlash va saqlash bo‘yicha ishlayotgan quvvatlarni kengaytirish va yangi quvvatlar tashkil etish;
- xorijiy investitsiyalarni jalb qilgan holda yangi loyihalarni tashkil etish;
- istiqbolli sanoat korxonalarini texnik jihatdan modernizatsiya qilish va moliyaviy sog‘lomlashtirish;
- kooperatsiyalashgan etkazib berishlar asosida ishlab chiqarish hajmini kengaytirgan holda yirik sanoat korxonalarida xom-ashyo, materiallar, butlovchi buyumlar va asbob-uskunalar ishlab chiqarishni mahalliylashtirish.

Ushbu chora-tadbirlar natijasida ishlab chiqarish korxonalarining innovatsion salohiyati oshirib boradi. Ularni texnik va texnologik jihatdan rivojlanishiga sabab bo‘ladi.

Innovatsiyalar har qanday korxonaning, muvaffaqiyati va rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Mahsulotlar va jarayonlarni doimiy ravishda takomillashtirish orqali kompaniyalar raqobatchilardan oldinda bo'lishlari va mijozlarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirishlari mumkin. Korxonalarda innovatsion faoliyatni jadallashtirishning ba'zi usullari:[3]

1. Innovatsiyalar madaniyatini tarbiyalash.

Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va tezlashtirish uchun innovatsiya madaniyatini yaratish juda muhimdir. Xodimlarni mahsulot va jarayonlarni takomillashtirish bo'yicha o'z g'oyalari va fikrlarini baham ko'rishga undash. Ularga tajriba va tavakkal qilish imkoniyatini berish, hatto muvaffaqiyatsiz bo'lsa ham. Xodimlarni innovatsion jarayonga qo'shgan hissalari uchun e'tirof etish va mukofotlash.

2. Tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish.

Ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish yangi va innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish uchun juda muhimdir. Korxona faoliyatini yaxshilashi mumkin bo'lgan yangi texnologiyalar, mahsulotlar va jarayonlarni aniqlash uchun resurslarni taqsimlash muhimdir.

3.Rivojlanayotgan texnologiyalarni qabul qilish.

Texnologiya doimo rivojlanib bormoqda va g'alla mahsulotlari korxonalari raqobatbardosh bo'lishlari uchun rivojlanayotgan texnologiyalarni qo'llashlari juda muhimdir. Bu samaradorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish uchun avtomatlashtirish va robototexnika kabi ilg'or ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etishni o'z ichiga olishi mumkin.

4. Barqaror amaliyotlardan foydalanish.

Barqarorlik zamonaviy biznes amaliyotining muhim qismidir va don mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar bundan mustasno emas. Chiqindilarni va issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish kabi barqaror amaliyotlarni amalga oshirish korxonaning atrof-muhitga ta'sirini yaxshilash va xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi.

5. Sanoat hamkorlari bilan hamkorlik qilish.

Sanoat hamkorlari bilan hamkorlik qilish don mahsulotlari korxonalarida innovatsiyalarni tezlashtirishga yordam beradi. Bu yangi mahsulotlar va echimlarni ishlab chiqish uchun etkazib beruvchilar, mijozlar yoki boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikni o'z ichiga olishi mumkin

6. Ochiq innovatsiyalarni rag'batlantirish.

Ochiq innovatsiyalar – mijozlar, etkazib beruvchilar va soha mutaxassislari kabi tashqi manbalardan g‘oyalar va tushunchalarni izlashni o‘z ichiga olgan innovatsiyalarga hamkorlikdagi yondashuv.

7. Xodimlarga innovatsiyalar kiritish imkoniyatini berish.

Innovatsiyalar korxona ichidagi ma'lum bir bo'lim yoki odamlar guruhi bilan cheklanmaydi. Barcha xodimlarni o'z tajriba sohalarida innovatsiyalar kiritish uchun zarur bo'lgan vositalar, resurslar va treninglar bilan ta'minlash orqali ularni innovator bo'lishga undash.

8. Chaqqon va moslashuvchan bo'lish.

Biznes landshafti doimo o'zgarib turadi korxonalar raqobatchilaridan oldinda turish uchun chaqqon va moslashuvchan bo'lishi kerak. Agile metodologiyalari va jarayonlarini, masalan, loyihalarni boshqarishni joriy etish korxonalarga o'zgaruvchan bozor sharoitlari va mijozlar ehtiyojlariga tezda javob berishga yordam beradi.

9. Mijozlarning ehtiyojlariga e'tibor qaratish.

Innovatsiya har doim mijozning ehtiyojlaridan kelib chiqishi kerak. Bozor tadqiqotlarini o'tkazish, mijozlarning fikr-mulohazalarini to'plash va mijozlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish mijozlar nimani xohlayotgani va nimaga muhtojligi haqida tushuncha berishi mumkin.

Korxonalarda innovatsion faoliyatni jadallashtirish ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Innovatsiya madaniyatini yuksaltirish, tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish, rivojlanayotgan texnologiyalarni o‘zlashtirish, barqaror amaliyotlardan

foydalanish va sanoat hamkorlari bilan hamkorlik qilish orqali don mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar raqobatchilaridan oldinda bo‘lishi va mijozlarining o‘zgaruvchan ehtiyojlarini qondirishi mumkin.

Korxonalarda innovatsion faoliyatini jadallashtirishga alohida e'tibor qaratadi va bu yo'llar orqali muvaffaqiyatga erishishga harakat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Korchagin YU.A. Problemы formirovaniya innovatsionnogo sektora ekonomiki RF i regionov. / Voronej: RNSIE, 2016. -
2. Ionov M. Innovatsionnaya sfera: sostoyanie i perspektivы. *Tekst+ / M. Ionov // Ekonomist. - 2019. № 10.
3. Ismailov T.A. Innovatsionnaya ekonomika - strategicheskoe napravlenie razvitiya Rossii v XXI veke. *Elektronnыy resurs+ - Elektron. jurnal Innovatsii. - M., 2013., http://stra.teg.ru/lenta/innovation/22